

Ahol az erdőségek egymásba ölelkeztek

„Alig száz esztendeje itt még egyetlen dombon-völgyön sustorgó rengeteg borított mindent. A nép szerint magában ebben a rengetegben volt Somogy. Ennek ölen kislelőltű itványfalvak lapultak a patakos völgyekben. A lomb közt a nyájakkal tanyázó, külön társadalmú pásztorság népe élte világát, belőle sarjadó vagy bozzá visszatérő betyárok seregével. Védő és mindent gátló őserdő volt ez, melynek közlekedésre alkalmas első útjait, mint az írásos emlékek bizonyítják, egy, a vármegye tömlőcéből szabadított öreg betyár mutogatta végig a német mérnököknek.

Ma már a dombokon a szőlő és a mandula kergeti egyre magasabbra a tölgyet. A Balaton és a Dráva berkeiből a búza űzi el a susogó sást. A hosszú, szép völgyekben, amint a diófás borbázból kitekintesz, a malmos patak berke már olyan egyenes, mint egy mérnöki tusvonás. Hajdan abány volt Somogyban a völgy, annyi volt a rakoncátlan patak is. Ilyen, itt-ott már begyvidékbe sötétülő, déli egű kék vidék az én szülőföldem...” – írja Takács Gyula Kossuth-díjas költő.

Néhány évszázada még Somogy erdőkincse kimeríthetetlennek tűnt, mert

az erdő megújult, újratermelődött. Az utóbbi két évszázadban változatos erdősültség alakult ki, az erdők területe viszont jelentős mértékben csökkent. Ebben szerepe volt annak, hogy Somogy kővel nem rendelkezett, ezért inkább az erdőket pusztították, mert a várak, lakóházak építésénél, majd a többszöri újjáépítéseknel óriási mennyiségű faanyagot használtak fel. A nagyobb szántóföldért, legelőért folyó küzdelem során megnövekedtek az irtásföldek.

– És ma mi a helyzet? – kérdezem Barkóczi István vezérigazgatót.

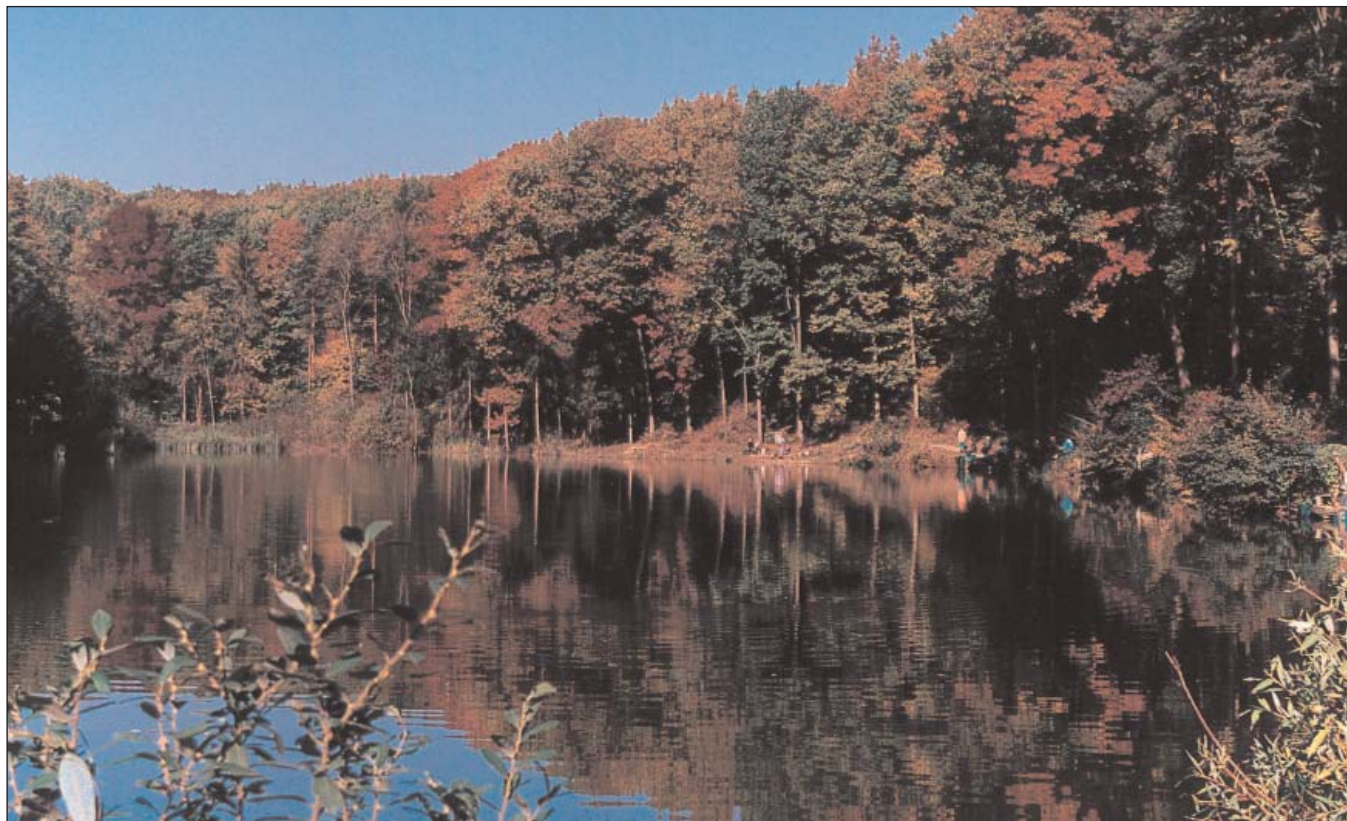
– 1720-ban 67%-os volt Somogy erdősültsége, 225 évvel később, 1945-ben már csak 20%-ot tett ki, s ez éves átlagban 0,2%-os csökkenés. 1945-től – az intenzívebb gazdálkodás következté-

ben – csökkent a természetes és természet-szerű erdők aránya, jelentősen nőtt viszont a telepített (általában elegyetlen), de stabil erdőállomány.

1999-ben Somogy egész területe 603 586 hektár, amelyből már 179 227 hektár az erdő; az erdősültség meghaladja a 29%-ot. Az elmúlt 46 évben lényeges volt az előjelváltozás, mert az erdősültség évi 0,2%-kal emelkedett! Ma már az egész ország erdőterületének több, mint 10%-a Somogyban van. 35 millió köbméter az élőfakészletünk, 1,2 millió köbméter az évi fatermés, 4,1 milliárd forint az éves bevétel, s 3000 ember – erdőgazdasági, erdészeti dolgozók és vállalkozók – kap itt munkát.

Somogy erdeinek felén, 80 ezer hektáron a Somogyi Erdészeti és Faipari Részvénytársaság gazdálkodik. Munkánkat 11 területi alapon szervezett erdészeten és egy fűrészüzemben végezzük. A Társaság 1993-ban alakult, az 1970 óta működő Somogyi Erdő- és Feldolgozó Gazdaság jogutódjaként.

– Igényes kiadványt jelentetett meg a részvénytársaság ez alkalomból. Rendszeresen megjelenő üzemi lapotok ad információt az olvasónak. Miért fontos ez a cseppet sem olcsó kiadvány?

Horgászto a Tökaji parkerdőben

Zselici dombok

– A harmincéves múltat tömörítő könyvben még meg tudunk szólaltatni olyan idős kollégákat, akik átérték mindazt, ami ma már történelem. Nem szabad veszni hagyni ezeket az értékeket, hiszen ez a múltunk, melynek ismerete nélkül nehezebben boldogulunk a jelenben. Újságunkkal szeretnénk eljuttatni a tő mellett dolgozókhoz is mindazokat az információkat, amelyek a vállalattal kapcsolatos történelemszálakról szólnak. Ezt nagyon fontosnak tartjuk. Az újság színvonalát a szerkesztők munkájától függ, és biztosan jól végzik dolgukat, hiszen nem olyan rég „Bronz-toll” díjat kapott a lap szerkesztője.

– *Gyakori ma a kérdés, hogy az örökös gazdasági fejlődés fenntartható-e?*

– A mindig több csak korlátok között tartható. A kilencvenes évek közepén magunk is korlátozni voltunk kénytelenek a kitermelést, mert a felújítási hátrányunk 10 százalék fölé emelkedett, az összes erdőterülethez viszonyítva. A nyolcvanas évek második felében évente 1000–1500 hektárt kellett felújítani. A kilencvenes évek közepén 650–700 hektárra csökkentettük a véghasználatot. Radikális fafajcserét hajtottunk végre. A cseréseket tölgyre és bükkre, valamint egyéb keménylombos fafajú állományokra alakítottuk. Ez az az út, hogy az erdőművelés befejezésé

kitolódott. 5480 hektár folyamatban lévő erdőművelésből tavaly 605 hektárt tudunk befejezni. Hogy ez a különbség ne növekedjen, önkorlátozást kellett bevezetnünk. Pedig 1000 hektár véghasználati lehetőségünk volt az üzemterv szerint. A nyereségtermelő képesség így nyilvánvalóan vissza fog esni. 80 000 köbméterrel kevesebbet termelünk, miközben az általános költségeink nem változnak. Nyilvánvaló, hogy mindez a beruházásaink lehetőségeinek csökkenését is maga után vonja.

– *Mit szól mindebből az ÁPV Rt., illetve az ÁERSZ?*

– Megfelelő szakmai érveket sorakoztattunk a tárgyalásokon, így sikerült a közös érdekek egyeztetése. A tavalyi évben 541 milliós eredményünk a tervek szerint az idén 150 millióra csökken. De ezt is csak úgy tudjuk tartani, ha a magánerdő-gazdálkodás felé nyitunk. Komoly elvárások vannak e téren az erdészetek felé. Az elmúlt évben 5000 köbméter lábbon álló erdőt vásároltunk fel a magánerdő-tulajdonosoktól. Ezt a mennyiséget az idén meg kell tiszteztetni. Gazdaságunk részére kulcsfontosságú a magánerdő-gazdálkodással kiépített kapcsolatok redményes működése. Mondhatni létkérdés.

– *Meglehetősen szembeütnő a két mennyiség!*

– Alapos elemzés után döntöttünk úgy, hogy meg kell próbálni, mert az adottságban benne van a lehetőség. A többi rajtunk múlik. Igaz, nem lesz egyszerű, mert a magánerdő-tulajdonosban is zavaros a kép a tevékenységünket illetően. Neki minden gyanús, amit az állam csinál, hiszen e téren volt tapasztalata éppen elég.

– *Sok múlik a kereskedőkön.*

– Ketté kell választanunk a kereskedelemmel foglalkozók munkáját. Mindenesetre mi önálló és saját kereskedelmi csoportot hoztunk létre. Az a tapasztalatunk, hogy a viszonteladó által kért jutalékot többnyire meg tudjuk fogni. Ez évente több mint 30 millió forint. Figyelembe véve tízezer köbméteres tételeinket, az egymárárs árkülönbözet sem mindegy. Hosszú ideje kialakult vevőkörünk van. Az új piacok felkutatása a nehezebb.

A másik gond a felvásárlásoknál nem bizonyítható, de alaposan sejtendő korrupció. Azzal nem mindig tudunk versenyben maradni.

– *Magánerdő-tulajdonosoknál ez hogyan létezik?*

Gyakori a zsebből zsebbe való fizetés bizonylatok nélkül. Hasonlóan zavaros a helyzet a fenntartási járulék alapját képező fatömeg bevallásával is. Bár azt is meg kell jegyezni, hogy van

olyan kereskedő vállalkozó szakmabélink, aki tisztességes árrésszel dolgozik, amit a viszonylagos alacsony általános költség miatt meg is tehet. Természetesen ezzel semmi baj nincs, hiszen a piaci verseny soha nem volt a kisasszonyok foglalkozása.

Somogy megyében az ÁERSZ adatai szerint 300 000 köbméter magánerdőkben lévő kitermelési lehetőség van. Ezt céloztuk meg azzal, hogy a szürke szférából átcsalogassuk a magánosokat a fehér, tiszta kereskedelembe. Van előnyünk, hiszen egy nagy cég tőkeerőssége garantálja a fizetési határidők betartását, a kevésbé értékes választékok felvásárlását, még akkor is, ha az értékes rönköket valaki már ki-mazsolázta, mert legközelebb minden bizonnyal ez előny lesz. Természetesen ahol lehet, ott felajánljuk a vég-használat utáni munkák elvégzését is.

Hosszú távon egészen biztos, hogy a szakértelem és a megbízható munkavégzés lesz a nyerő. A szélhámosok okozta botrányos esetek is a mi munkra hajtják a vizet.

– És a sokat emlegetett nyersanyag-export?

– Hát igen, ez örökzöld téma, s nem hiszem, hogy belátható időn belül változás lesz ezen a téren. A fejlett nyugati csúcstechnológiával dolgozó fűrészüzemeknek még sokáig érdekesebb lesz eladni a jó minőségű rönköket, amit a hazai feldolgozó árban nem tud követni. Van egy-két kivétel, mint a szigetvári vállalkozó, de ez a tétel nem számottevő.

Akutabb kérdés a rövid választék körül kialakult, olykor hektikus piac. Itt feltétlen lépni kellene a hazai feldolgozás irányába, hiszen a tervezett nagy országos erdősítés is ezt kívánná.

– Az ISO 9002 vajon beváltja az elvárásokat?

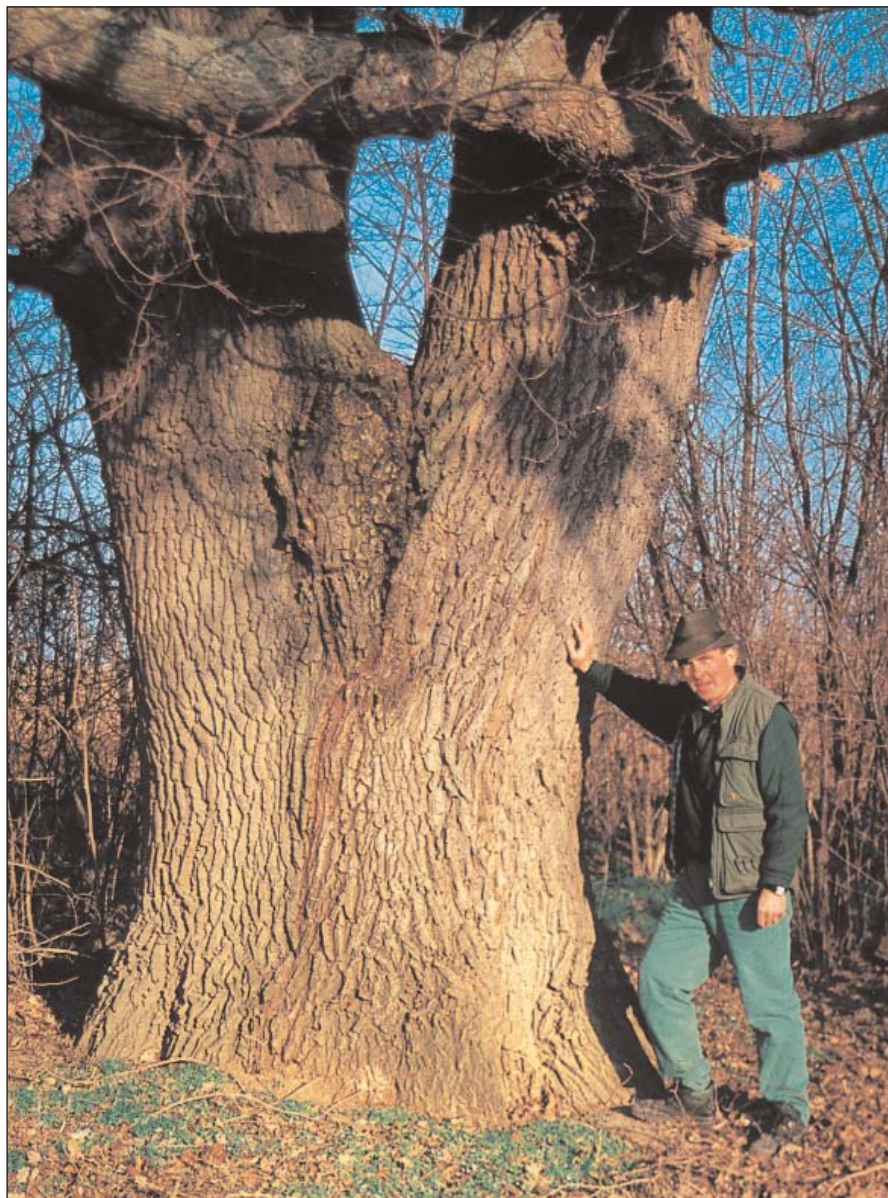
– A rendszer szükségszerű, és jó, hiszen ha komolyan vesszük – s miért ne vegyük komolyan –, sok helyen olyan magatartásra kényszerít, amit egyébként nem tartanánk fontosnak. Ebből a rendszerből nehéz kilógni, mert ha van elvárás, akkor a hibát egészen a hibaforrásig lehet és kell követni, és ha azt megszüntetjük, már jobban működik a rendszer. Azt remélem, hogy az ISO 9002 rendet teremt. A rendszerben pedig a külső partner is könnyebben eligazodik, és bizalmat érez.

– Vissza fog húzódni a dombokra „kergetett” tölgy a somogyi völgyekbe?

– Minden bizonnyal, hiszen e tájon is van bőven olyan földterület, melyen a hagyományos mezőgazdaságból nem lehet megélni. Csak hát ehhez sok minden kell. Például a parlagterületekre vonatkozó rendelkezés szigorúbb betartása. No de egyszerre nem megy minden. Bízom benne, hogy hosszú távon a tölgyek is „visszalopakodnak” a völgyekbe.

– A vadállomány legnagyobb öröme.

– Somogyban baj van a vadállománnyal. Ma ott tartunk, hogy ismét a kilencvenes évek elején számlált vadlétszámmal kell együtt élni. Nincs ráhatásunk a vadászati tevékenységre a vadásztársasági területeken. Nem vagyunk bérbeadók, így csak külső szemlélői az eseményeknek, s természetesen sokszor kárvallottjai. Közvetlen érdekérvényesítő szerepünk csökkent. A vadkár megállapításánál tapasztalható tág szemléletbeli különbségek sok vitára adnak okot. Úgy gondolom, hogy a mai vadásztársasági rendszer elavult. A tagok vadászni akarnak, s nem vadgazdálkodni. A vadgazdálkodók sokszor jó szándékú, de „amatőr” szakemberek, akik nem látják az igazi összefüggéseket. A társaságot fenn kell tartani, és ehhez bevétel kell. A trófeás vadat külföldre értékesítik, a vaddisznóhajtásokat nemkülönben, hogy költségeiket fedezzék, emellett a tarvadállomány hihetetlenül felszaporodott. Ugrásszerűen megnőtt a mezőgazdasági vadkár, de az erdei károkozásnál sem jobb a helyzet. Nem tulajdonosai a területnek, tehát a felelősség kérdése egészen másképp vetődik fel. Feltétlenül hozzá kell nyúlni a megyei vadlétszámhoz. Mi az elmúlt évben harminc százalékkal többet lőttünk ki, mint ahogy az eredeti tervben szerepelt. 60 milliót költöttünk kerítésépítésre, ami hatalmas

Öreg kocsányos tölgy Alsóbogátnál

Kérgezés Cambioval

Fotók: Detrich Miklós

összeg, és értelemszerűen csökkenti az egyéb beruházási lehetőségeinket. Sem a törvény, sem a végrehajtási utasítás nem egyértelmű a kármegelőzést illetően.

– Erdőgazdálkodás, természetvédelem?

– Területünk negyedrésze, mintegy 20 000 hektár védett. A Duna–Dráva Nemzeti Parkkal jó a kapcsolatunk. Nem is a személyekkel van a gond, hanem a jogszabályi háttérrel, mely jelen pillanatban nem teszi lehetővé a hatáskörök tiszta különválását. A konfliktushelyzeteknek az az oka, hogy nincs egyértelmű végrehajtási rendelet és kezelési utasítás, és hogy a védelemmel együttjáró kiadások – elmaradt haszon – mindig a gazdálkodónál csapódnak le. Nem hiszem, hogy improvizatív intézkedésekkel meg fog oldódni a feszültség. Szükségesnek tartom a védett erdők esetében is a hatósági és kezelési feladatok különválasztását, a kezelői feladatokat mi szeretnénk ellátni, természetesen megfelelő finanszírozással.

– A Lábodi Erdészeti kezdeményezte az erdők szeméttelenítését.

– Valóban, mint az országban oly sok helyen, itt is komoly gond az erdőszeleli szeméttelés. Azt hiszem azonban, hogy itt komoly társadalmi összefogásra van szükség. A mi felelősségünk elsősorban az, hogy az erdei szeméttelés megszűnjön. Gondolok itt a vállalkozók által hátrahagyott

olajos, sörös és konzerv göngyölegek eltávolításának szigorúbb ellenőrzésére. Ezen a téren a térségben működő szia gyi erdei iskolára is számíthatunk.

– Segítbete ezt a folyamatot az a kezdeményezés, hogy a kerületvezető erdészek vállalkozói jogosítványt szerezhettek?

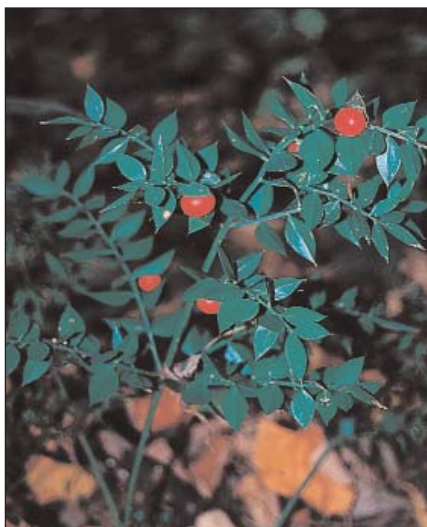
– Feltétlenül, bár az ez irányú elképzeléseink nem elsősorban a szemét felszámolása miatt született. Egyszerűen kimutatható, hogy az alkalmazotti állományban lévő munkások munkájának határfoka nem kielégítő. A kerületvezetők havi jövedelme sem elégséges az elérhető életszínvonal eléréséhez, tartá-

sához. Ezért úgy gondoltuk, hogy vállalkozói alapon folytatódjék a munkavégzés. Így a részvénytársaságot nem terhelik az általános költségek, a vállalkozó kerületvezető pedig eldöntheti, hogy mennyi feladatot vállal a kerületi feladatain felül.

– Nem lesznek így túlbajszoltak a kerületvezetők?

– Nem hiszem. Azért, mert így a személyszállítástól elkezdve azokon az apró részleteken keresztül, melyek a kerületekben folyó munkához kellenek, szorosabb lesz a munkakapcsolat a vállalkozó és az alkalmazottja között. Egy idő elteltével kitisztulnak a feladatok, és mindenki látni fogja, hogy mi a saját érdeke. Nem kell noszogatni, hogy ezt vagy azt csinálja meg. Tehát valahol a kerületvezető mentesül is a folyamatos ellenőrzéssel járó időrabló tevékenységtől. Ráadásul a kerületek között átjárhatóság lehetséges az egyes feladatok vállalásánál. Az eddigi tapasztalatok alapján mondhatjuk, hogy az egy főre jutó teljesítmények 40–50 százalékkal növekedtek. Sőt van olyan is, hogy nem tudunk elegendő munkát adni a vállalkozói igényeknek. Az egységárakat a műszaki vezetők állapítják meg, és a munkák átvételét is ők végzik. Elképzeléseink sikeres megvalósításában döntő jelentőségű az információs rendszer alternatív kiépítése. Ez a jövő.

Pápai Gábor

Szúrós csodabogyó (*Ruscus aculeatus*)